

Történelem

I. Komplex humán ismeretek

Helyi tanterv a 2020-as kerettanterv alapján

Arany János Tehetséggondozó Program gimnáziumi helyi tanterve

A bevezetés tanéve: 2020/2021-es tanév

A bevezetés évfolyama: 9. évfolyam

Alkalmazott osztálytípus: AJTP osztály

2020

I. Előkészítő évfolyam (9/AJTP): heti 2 komplex humán ismeretek óra

A komplex humán ismeretek tantárgy a történelem alapvető korszakainak áttekintésével olyan szintre hozza a tanulók múltismeretét, melyre ráépíthető a gimnáziumi történelem tantárgy. Az események közül a legmeghatározóbbakat emeli ki, középpontba a magyar történelmet állítja; nagy hangsúlyt helyez a történelem folyamatszerűségének, a sokoldalú összefüggéseknek a bemutatására. A korszerű történelemszemléletnek megfelelően törekszik arra, hogy az adott korszakot a tanuló minél nagyobb teljességben lássa. Az életmódtörténet, az irodalom-, zene- és képzőművészet-történet néhány kiemelkedő alkotása kapcsolódik egy-egy történelmi korhoz, esetenként ez áll a középpontban.

A tantárgy hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló ismerje meg szűkebb környezete történelmi és kulturális értékeit. Segíti, hogy ismerkedjen meg a történelmi múlt minél többféle forrásával, azok feldolgozásának módszereivel. Törekszik arra, hogy a tanuló ismerje föl, hogy múlt-jelen-jövő egymástól elválaszthatatlanok. Alapot ad a tudatos közéleti részvételhez, erősíti a nemzethez tartozás tudatát, a demokrácia értékeinek tiszteletben tartását.

A tantárgy tanításának célja, hogy kialakuljon, illetve erősödjön a tanulók értéktudata. Jeles történelmi személyek példáján keresztül fejlődjön erkölcsi érzékük, felelősségtudatuk, igazságérzetük. Fejlődjön a tanulóknál az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza, a nemzet, Európa múltjának, jelenének ismerete, értékeinek tisztelete. Alakuljon ki bennük kötődés, nemzettudat, a nemzetért való felelősség és tenni akarás igénye. Fejlődjön az aktív állampolgári magatartáshoz szükséges részképességük az aktív részvételre építő tanítás- és tanulásszervező eljárásokkal (pl. együttműködés képessége, konfliktuskezelés). Fejlődjön önmegismerésük, önkontrolljuk, vita- és együttműködési készségük, kialakuljon önállóságuk.

Tudatosodjon a tanulóknál a család – történelmi koroktól független – értéke, szerepe a társadalomban. Alakuljon ki szociális érzékenységük, fejlődjön konfliktuskezelésük, együttműködési képességük, önérték-érvényesítési képességük.

A tanulóknak látniuk kell, hogy korunk egyik globális problémája környezetünk, a Föld tönkretétele. A fenntartható fogyasztás és az egyéni érdekek kapcsolatának felismerését, az egyén felelősségének tudatát kell elősegíteni, fejleszteni, a környezetkímélő magatartást kell kialakítani a tanulóknál.

Az egyes tematikai egységek tartalmaiból a helyi sajátosságok alapján kell kiválasztani azokat a területeket, amelyek feldolgozása révén a kitűzött célok a leghatékonyabban megvalósíthatóak.

Az előkészítő évfolyamon a diákok nem csak eltérő érdeklődéssel, motivációval, célokkal, de több osztályból, eltérő előképzettséggel érkeznek a csoportba. Emiatt a feladat a diákok képzettségének, felkészültségének megismerése, felmérése és azonos szintre hozása. Ki kell alakítani a közös munka, a csoporton belüli (órai és tanórán kívüli) hatékony kommunikáció formáit, feltételeit a kijelölt témakörök feldolgozása mellett. A tantervben a munkavégzést az önálló tanulói tevékenységre és kooperációra építjük. Az önálló tevékenységek között hangsúlyos a tanórán kívüli munkavégzés (órai bemutatók előkészítése, önálló felkészülés egy-

egy témából, bemutatók, tablók készítése, önálló szövegalkotás) és az önálló produktumok létrehozása. Az órán fejlesztendő kulcskompetenciák megegyeznek az érettségi vizsgakövetelményekben Szövegértés, Írásbeli szövegalkotás. Beszéd, szóbeli szövegalkotás, Fogalomhasználat címek alatt meghatározott kompetenciákka. Kiemelt fejlesztési feladat az önálló ismeretszerzés, megismerés képességének fejlesztése, a kommunikáció központú, illetve tevékenység centrikus oktatási folyamat feltételeinek és formáinak megteremtése, fenntartása.

Előkészítő évfolyamon **az éves óraszám: 68 óra, 2 óra/ hét**

Feladatok: A kerettantervben meghatározott témakörök átisméltése, feldolgozása: fogalmak, személyek, évszámok, topográfia elsajátítása, elmélyítése egyéni és pár munkában órai bemutatók (PPT kiselőadás) készítése, az esszéírás alapvető szabályainak megismerése.

Továbbhaladás feltételei: A tanult korszakok ismerete. Jártasság a témakörökhöz rendelt tevékenységekben. Aktív részvétel csoportos, kooperatív munkavégzésben. Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre és árnyalt fogalmazásra való törekvés. Történelmi események, jelenségek, folyamatok, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen. – Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. szöveges forrás-, kép-, film-, ábra-, grafikon-, diagramelemzés) megoldása. – Projektek (pl. tabló, házi dolgozatok, filmek, egyéb digitális anyagok) egyéni vagy csoportos elkészítése. – Tanórán kívüli információszerzés, pl. kutató- és gyűjtőmunka produktumainak bemutatása.

Szemponok a tanulók teljesítményének értékeléséhez:

Az egyéni értékelés különböző formái: – Önálló, produktív írásbeli munka (pl. problémamegoldó vagy elemző esszé írása, házi dolgozat, projektmunka, elektronikus anyag) készítése.

– Önálló szóbeli felelet (pl. tétel kifejtése, kiselőadás tartása).

– Pár- és csoportmunkában való részvétel (pl. disputa, vetélkedő).

A tanulói teljesítmények értékelésének hagyományos formái (írásbeli számonkérés, szóbeli felelet) mellett jelentős szerepet kap az egyéni és csoportos munkaformákban mutatott teljesítmény, illetve az így létrehozott produktumok értékelése. Az értékelés nem szorítkozik kizárólag az érdemjegyek adására, számos más formáját is alkalmazzuk (pl. tanári visszajelzés, megbeszélés, kérdések, rávezetés, tanulói önértékelés, a társak értékelése, csoportmegbeszélés stb.).

Évenként egy összegző, rendszerző feladatlap és esszé megírása.

A tananyag feldolgozásához ajánlott szakirodalom, eszközlita: elsősorban órai jegyzet, illetve az önálló kutatáshoz, munkavégzéshez ajánlható kézikönyvek, folyóiratok, stb., illetve internetes oldalak.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Kerettanterv által javasolt óraszám	Helyi tanterv által javasolt óraszám
Történelemtudomány és művészetek	6	8
Ókor	4	11
Középkor	15	15
A polgári átalakulás kora	5	5
A polgári átalakulás folyamata Magyarországon	15	16
A modern világ születése	7	7
A XX. század történelmének fő eseményei, ellentmondásai	10	10
Szabadon felhasználható órakeret	6	-
Összes óraszám:	68	72

Tematikai egység	1. Történelemtudomány és művészetek	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Mi a történelem? A történelem forrásai. Történelmi korszakok. Művészeti ágak.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A fogalomismeret, -használat pontosítása. A tanuló felismeri, hogy a történelem különböző szaktudományok módszereit és eredményeit hívja segítségül a múlt rekonstruálásához, mivel a történelmi források sokszínűek. Tudatosul benne, hogy az emberi történelem korai időszakára vonatkozó eltérő tudományos megközelítések alapvetően a forrásanyag hiányosságából fakadnak	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	
A történelemtudomány tárgya, íratlan és írott források, a forráselemzés szempontjai. Térképismeret, térképhasználat. Régészet, zászlótan, címertan, éremtan, inszigniológia, esetleg egyéb segédtudományok. Kronológia: Időszámítások, évszázad, évezred, a nagy történelmi korszakok. Az emberré válás kezdetei: kreacionizmus, evolúció. Az emberré válás folyamata: pithecus, homo. Neolit forradalom. Az őskori ember hitvilága. A művészetek születése, alkotó- és előadóművészetek, korstílusok, stílusirányzatok.	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Történelmi forrás, segédtudomány, időszámítás, őskor, ókor, középkor, újkor, modern kor, korstílus, stílusirányzat.

Tematikai egység	2. Ókor	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	Általános iskolai ismeretek az ókorról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A fogalomhasználat, a rendszerező képesség, a komplex látásmód fejlesztése. Az ismeretszerzési lehetőségek körének bővítése, használata. A természeti adottságok meghatározó szerepének felismerése az első államok, birodalmak keletkezésében és felbomlásában. Az ókori keleti	

	vallások – különös tekintettel az egyistenhitet hirdető zsidó vallás – szellemi, társadalmi gyökereinek megismerése, az emberi kultúra fejlődésére gyakorolt hatásainak megértése. A közösségek vallási törvényekkel, szokásokkal, szabályokkal, az államok jogrenddel teremtik meg az együttélés szükséges feltételeit. A társadalom tagolt, melyben az engedelmesség, az emberek közötti kölcsönös függés és hierarchia egyaránt fontos. A különböző államformák (királyság, köztársaság) és a hatalomgyakorlás eltérő formáinak (demokrácia, diktatúra) jellemzői, és azok egyénekre és közösségekre gyakorolt hatásainak azonosítása. A közügyekben való részvétel fontosságának elfogadása. A humánus, a szépség és jószág antik eszméje megbecsülése, a művészi értékek megóvásának szükségessége. Az európai civilizáció gyökereinek feltárása. Az ókori demokrácia alapelveinek megismerése, vázlatos összehasonlítása a modern demokrácia alapelveivel. Birodalomszervezési elvek megismerése. A háborúk okainak (történelmi, politikai, gazdasági, vallási, etnikai, hatalmi okok stb.) áttekintése. A tanuló felismeri, hogy az antik kultúra a görög és a római kultúra kölcsönhatása során alakult ki, látja az európai civilizációra gyakorolt hatását. A zsidó gyökerekből is táplálkozó kereszténység kialakulásának és egyházzá szerveződésének megismerésén keresztül felismeri annak civilizációformáló szerepét, valamint hatását a későbbi korok fejlődésére.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	
Gazdaság–társadalom–állam: államformák, politikai berendezkedések az ókorban. Politeizmus, monoteizmus, példák a legjellemzőbb mítosztípusokra, összehasonlításuk. Folyamvölgyi társadalmak: Mezopotámia, Egyiptom, India, Kína Palesztina. A Biblia. A sumér, az egyiptomi írás, a betűírás. Az ókori Kelet kulturális öröksége. A világ hét csodája. Görög istenek, hősök, tudósok, művészek, olimpia, görög-perzsa háborúk. Az ókori Róma alapítása. Hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában. Újszövetségi történetek.	

**Kulcsfogalmak/
fogalmak**

Társadalom, civilizáció, állam, városállam, birodalom, öntözéses földművelés, rabszolgaság, fáraó, mítosz, politeizmus, monoteizmus, királyság, köztársaság, demokrácia, kereszténység, Biblia, Ószövetség, Újszövetség, betűírás.

Migráció, gyarmatosítás, árutermelés, pénzgazdálkodás, kereskedelem, egyeduralom, köztársaság, démosz, demokrácia, polgárjog, filozófia, hellenizmus

patrícius, plebejus, provincia, senatus, consul, triumvirátus, limes

Tematikai egység	3. Középkor	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	Általános iskolai ismeretek a középkorról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tárgyi tudás biztosabbá tétele. A fogalomhasználat, a rendszerező képesség, a komplex látásmód fejlesztése. Az ismeretszerzési lehetőségek körének bővítése, használata. A keresztény vallás szerepe az európai szellemi és hatalmi expanzióban, az egyház társadalomépítő és szabályozó tevékenységének azonosítása, távlatos jelentőségének megértése. A városokat megillető közösségi szabadságjog, kiegészülve az önkormányzatisággal, az ott élők számára fontos értéként jelent meg. A középkori keresztény civilizáció örökségének feltárása és a középkori városi civilizáció továbbélésének kimutatása a modern európai civilizációban. A keresztény és az iszlám világvallás civilizációformáló szerepének tudatosítása. A középkori keresztény vallásos világkép módosulásának nyomon követése a történelem során. A humanizmus örökségének kimutatása a modern ember gondolkodásmódjában. A tanuló felismeri és tudatosul benne, hogy a magyarság eredetére vonatkozó álláspontok különbözősége a források rendkívüli hiányosságából és az egyes szaktudományok (történettudomány, régészet, nyelvészet) kutatási eredményeinek egymásnak olykor ellentmondó adataiból fakad. Tudása elmélyül az államalapításról, megérti történelmi jelentőségét. Felismeri, hogy az Árpád-korban megszilárdult a keresztény magyar állam. A korszak jelentős uralkodói politikai életpályájának megismerésén keresztül belátja, hogy Magyarország a közép-európai régió egyik legerősebb államaként fejlődött, sorsa több ponton összekapcsolódott a környező államok és Nyugat-Európa fejlődésével.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények
Gazdaság–társadalom–politikai berendezkedés változásai a középkorban.   A kereszténység szerepe a középkori ember világképében, nyugati és keleti egyház, egyházi hierarchia, szerzetesrendek.   Falyszerkezet, gazdálkodási eszközök és módszerek, a középkori város képe, önkormányzat, céhek.   A lovag, lovagi tornák, a lovagi eszmény, lovagi költészet.

A magyarság eredetének kérdései.
 Géza és Szent István, Szent László és Könyves Kálmán, IV. Béla.
 Az Anjouk, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi Mátyás, az ország három részre szakadása.
 Román, gótikus, reneszánsz stílus.
 Első szövegméleink, részletek a Margit-legendából, Janus Pannonius egy verse.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Feudalizmus, feudális rend, rendi monarchia, önellátó gazdálkodás, két- és háromnyomásos gazdálkodás, céh, pápa, püspök, szerzetes, szerzetesrend, nyugati és keleti egyház, legenda, román stílus, gótika, reneszánsz, kettős honfoglalás, kalandozás, államalapítás, vármegye, tized, Árpád-kor, tatárjárás, második államalapítás, nádor, kiskirály, regálé, kilenced, kapuadó, füstpénz, oszmán-török, végvár, kettős királyválasztás.

Tematikai egység	4. A polgári átalakulás kora	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Alapismeretek a nagy földrajzi felfedezésekről, az angol és a francia polgári forradalomról, az USA függetlenségi háborújáról, a kapitalizmus gazdaságáról, a polgári társadalomról és államról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tárgyi tudás biztosabbá tétele. A fogalomhasználat, a rendszerező képesség, a komplex látásmód fejlesztése. Az ismeretszerzési lehetőségek körének bővítése, használata. A tanuló belátja, hogy Amerika felfedezése gyökeresen megváltoztatta a világ képét. Megérti, hogy a kultúrák találkozása milyen esélyeket és/vagy veszélyeket hordoz magában. Az európai régiók eltérő fejlődésének és egymásra hatásának megismerése. A tőkés gazdaság működési mechanizmusának átlátása. A termelés új szervezeti formái társadalomformáló hatásának felismerése. Megismeri az európai régiók eltérő fejlődését és egymásra hatását. Az egyház világi hatalmával való szembefordulás nyomán jött létre a reformáció, amely a hitélet megújítása mellett az önkormányzatiság kiterjesztésével és a munkaelvűség (hivatás-etika) meghirdetésével jelentős eszmei és társadalmi hatást gyakorolt Európára.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények

Előzmények, a legjelentősebb felfedező utak, gazdasági-társadalmi-politikai következmények.
 Az angol, a francia polgári forradalom és a függetlenségi háború – célok és eredmények.
 Európai munkamegosztás és következményei.
 Manufaktúrák, gyárak, polgárság, munkásság, tőke, kapitalizmus
 A polgári demokrácia jellemzői, változatai.
 I. és II. ipari forradalom – folyamata, a legjelentősebb találmányok, társadalmi következmények.
 Reformáció, barokk, klasszicizmus és romantika.

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Földrajzi felfedezés, gyarmatosítás, polgári forradalom, abszolutizmus, alkotmányos monarchia, polgárháború, függetlenségi háború, polgári szabadságjog, polgári demokrácia, munkás, tőkés, manufaktúra, gyár, ipari forradalom, reformáció, ellenreformáció, jezsuita, katolikus, evangélikus, református, barokk, klasszicizmus, romantika.

Tematikai egység	5. A polgári átalakulás folyamata Magyarországon	Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Általános iskolai alapismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tárgyi tudás biztosabbá tétele. A fogalomhasználat, a rendszerező képesség, a komplex látásmód fejlesztése. Az ismeretszerzési lehetőségek körének bővítése, használata. A politikai, majd a későbbi vallási megosztottság is hozzájárult az ország három részre szakadásához, ezért lényeges felismerni a közösségi és egyéni érdek összehangolásának és a társadalmi összefogásnak a szükségességét külső támadás esetén. A hazai polgárság és parasztság művelődésében máig hatóan a reformáció a bibliafordítás és a magyar nyelvű hitélet, míg a katolikus vallás a megújulása révén jutott jelentős szerephez. Az uralkodói önkény nyomán létrejövő nemzeti összefogás mozgósító erejének és a kölcsönös engedményeken alapuló megállapodás hosszú távú jelentőségének értékelése a Rákóczi-szabadságharc kapcsán. A kiemelkedő történelmi személyek közösségformáló és társadalom-átalakító szerepének felismerése. A részekre szakadt ország helyzetének megértése a két nagyhatalom ütközőzónájában, annak belátása, hogy a török kiűzését a hatalmi erőegyensúly felbomlása tette lehetővé.	

	A másfél évszázados török uralom rövid és hosszú távú következményeinek átlátása. A tanulóknak tudatosul, hogy Magyarország a Habsburg Birodalom részét képezte, megérti a birodalmiságból fakadó problémák lényegét, és reális képet alkot Magyarország birodalmon belüli helyzetéről. A hosszú, békés időszak, az ország újjáépítése együtt járt más népek, nemzetiségek befogadásával/betelepülésével/betelepítésével, gazdasági, kereskedelmi, kulturális fejlődést és egy soknemzetiségű államot eredményezett, amely később nemzetiségi ellentétek és konfliktusok alapjául szolgált. Tudja, hogy a korszakban jelentősen megváltozott Magyarország etnikai képe, és hogy ennek napjainkig ható következményei lettek. A tanulók felismerik, hogy az uralkodó és a rendek egymásra utaltsága, a központi és a helyi hatalom egyensúlya jelentett garanciát a békés építómunkára, amely kedvezően érintette a mezőgazdaság helyzetét, de bizonyos értelemben gátját jelentette a hazai ipari termelés kibontakozásának. A magyar és az egyetemes történelem összefüggéseinek átlátása. Március 15. eseményeinek megismerése nemzeti ünnepünk méltó megünneplése céljából. A reformkor nagy alakjainak példáján keresztül pozitív nemzettudat kialakítása. A tanuló megérti, hogy a kiegyezés reális kompromisszum volt, amely megfelelt a kor erőviszonyainak. A kiegyezés hosszú távú hatásának érzékelése Magyarország fejlődésére. Belátja, hogy Magyarországon a dualizmus korában következett be a – máig meglévő – szakadás az elit és a tömegkultúra között.

Ismeretek/fejlesztési követelmények	
A három részre szakadt Magyarország, a török kiűzése, Rákóczi szabadságharca, Magyarország a Habsburg Birodalomban. A reformkor: a „haza és haladás” programja – Széchenyi és Kossuth, az 1848/49-es forradalom és szabadságharc – célok és eredmények. A dualista államszerkezet – előnyök és hátrányok. Zrínyi Miklós: Az török áfium... - részletek, a nyelvújítás, Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi egy-egy közéleti témájú verse, Jókai: A kőszívű ember fiai – részletek	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Királyi Magyarország, Török Hódoltság, Erdélyi Fejedelemség, vitézlő rend, kuruc, labanc, reformkor, liberalizmus, nacionalizmus,

jobbágyfelszabadítás, alsó tábla, felső tábla, közteherviselés, sajtószabadság, nemzetiség, szabadságharc, márciusi ifjak, áprilisi törvények, népképviselő, felelős kormány, önkényuralom, passzív ellenállás, emigráció, húsvéti cikk, kiegyezés, nemzeti törvény, dualizmus.

Tematikai egység	6. A modern világ születése	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Alapismeretek az I. világháborúról és következményeiről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tárgyi tudás biztosabbá tétele. A fogalomhasználat, a rendszerező képesség, a komplex látásmód fejlesztése. Az ismeretszerzési lehetőségek körének bővítése, használata. A tanuló megérti az első világháború kirobbanásához vezető okokat, és látja azok komplex jellegét. Felismeri a háború sajátos, az emberi történelemben ez idáig nem létező új vonásait. Tisztában van a háború emberiségre gyakorolt romboló morális hatásaival. Reálisan értékeli a történelmi tényeket, figyelembe véve a háborút lezáró békerendszert. Felismeri a békerendszer keltette új ellentmondásokat, különös tekintettel a kelet-közép-európai régióra. Ismeri és érti a trianoni országvesztés lényegét, máig tartó hatásainak mozgatórugóit.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények
Gazdaság és társadalom változásai a XIX. század végén. A tudomány és technika fejlődésének új szakasza.   Nagyhatalmi konfliktusok és a szövetségi rendszerek kialakulása. A két szövetségi rendszer, az első világháború legjelentősebb frontjai, a dualista monarchia válsága, a Párizs környéki békék, a trianoni békediktátum.   Realizmus, naturalizmus. Impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió.   Ady és Móricz egy-egy műve, a Nyugat, a nagybányai iskola, Csontváry, Bartók Béla valamely műve.

Kulcsfogalmak/fogalmak	A világ „felosztása”, antant, központi hatalmak, villámháború, állóháború, háborús front, békediktátum, jóvátétel, revíziórealizmus, naturalizmus, impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió.

Tematikai egység	7. A XX. század történelmének fő eseményei, ellentmondásai	Órakeret 10 óra
Előzetes tudás	Alapismeretek az általános iskolából.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tárgyi tudás biztosabbá tétele. A fogalomhasználat, a rendszerező képesség, a komplex látásmód fejlesztése. Az ismeretszerzési lehetőségek körének bővítése, használata. A tanuló felismeri, hogy a háborús pusztítás, vereség és gazdasági válságok egyik következménye a szélsőségek térnyerése hogy a politikai jogok kiterjesztése több országban a szociális demagógia felerősödésével járt, így utat nyitott a szélsőséges elemek hatalomra kerülésének, akik diktatórikus rendszereket vezettek be. E rendszerekben faji vagy osztályalapon, a bűnbakképzés eszköztárát alkalmazva embercsoportokat bélyegeznek meg, telepítenek ki, vagy likvidálnak, és a társadalmat „fenyegető veszélyre” való tekintettel mindenkinek korlátozzák szabadságjogait. A tanuló érti, hogy az USA-ban az 1920-as évek nagy gazdasági fejlődést és lényeges életmódbeli átalakulást hoztak (pl. az autók elterjedése), amelyet az évtized végi nagy válság követ. Belátja, hogy a korszakban megtörtént az elitkultúra és a tömegkultúra végérvényes szétválása. Tudja, hogy a korszakban hatalmas lépés történt a női emancipáció felé.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	
Totális diktatúrák: a kommunista Szovjetunió és a náci Németország – az eszmék és a politikai berendezkedések hasonlóságai és különbségei. A II. világháború előzményei, szövetségi rendszerek, célok, néhány nevezetes ütközet, a háború lezárása. A hidegháború. A Szovjetunió és a keleti tömb összeomlása. Őszirozsás forradalom, Tanácsköztársaság, a Horthy-korszak, Magyarország a világháborúban, a szovjet megszállás, a Rákosi-korszak, a Kádár-korszak és összeomlása. Az avantgard: kubizmus, expresszionizmus, dada, szürrealizmus, konstruktivizmus. A jelenkor néhány problémája a világban és Magyarországon. Pl. fenntartható fejlődés, demográfiai problémák, „civilizációk harca”, szegénység, szegregáció stb. A XX. század, a jelenkor eseményeinek, problémáinak megjelenése a művészetekben. Pl. József Attila, Radnóti Miklós, Örkény István, Sütő András egy-egy műve.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szocializmus, kommunizmus, bolsevizmus, nácizmus, fasizmus, fajelmélet, Führer totális diktatúra, személyi kultusz, többpártrendszer, egypártrendszer, holocaust, kétpólusú világ, személyi kultusz, koncepció perhidegháború, rendszerváltozás, avantgard, globalizáció, terrorizmus, szegregáció, környezetszennyezés, környezetvédelem, ökológiai lábnyom, fenntartható fejlődés.

Összes óraszám:	72 óra

A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén	A tanultak áttekintésével biztosabbá válik a tanulók tárgyi tudása, különösen fogalomhasználata elsősorban történelemből, de irodalom-, zene- és művészettörténetből is. Fejlődik rendszerező képességük. Jobban meglátják az összefüggéseket az élet, az emberi társadalom különböző területei között. Megerősödik bennük, hogy múlt-jelen-jövő egymásra épülnek, és az is, hogy a politikai-történelmi események meghatározzák az egyéni sorsokat. Fejlődik információszerzési képességük, különböző forrásokból képesek kiválogatni a számukra szükséges információkat. A tanév elején kevesebb tudással rendelkező tanulók a tanév végére pótolják hiányosságaikat, elérik a képességeiknek megfelelő szintet, ennek megfelelően nem okoz majd nekik gondot a felsőbb évfolyamok követelményeinek teljesítése. Az év elején is jól teljesítő tanulók tudása elmélyültebbé, többértűvé válik.

II. Történelem orientáció 9-12. évfolyam helyi tanterve:

Helyi tanterv a 2020-as kerettanterv alapján

A bevezetés tanéve: 2020/2021-es tanév

A bevezetés évfolyama: 9. évfolyam

Alkalmazott osztálytípus: NYEK/AJTP

2020

A történelem orientáció a kerettantervben előírt történelem tantárgy alapóraszámán felül, azt kiegészítve heti 2 órában, évi 68 órában

Évfolyam	Alapóraszám Heti órakeret	Alapóraszám Éves órakeret	Orientáció Helyi tervezésű heti órakeret	Orientáció Helyi tervezésű éves órakeret
9.	2	68	2	72
10.	2	68	2	72
11.	3	93	2	108
12.	3	93	2	93

Feladatok:

A **történelem orientációs** foglalkozások alapvető célja a kerettantervben meghatározott témakörök feldolgozása, az iskolai tananyag elmélyítése, gazdagítása, háttérismeretek nyújtása, általános műveltség bővítése, a kötelező fogalmak, személyek, évszámok, topográfia elmélyítése, kiegészítése.

Mivel a cél a közép- és az emelt szintű érettségire való felkészülés, mindazokat a témaköröket részletesen megtárgyaljuk, melyekből az érettségien kérdéseket/tételeket kapnak a diákok: 1. Politikai intézmények, eszmék, ideológiák; 2. Nemzetközi konfliktusok és együttműködés; 3. Egyén, közösség, társadalom; 4. A modern demokráciák működése; 5. Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra; 6. Népeség, település, életmód.

Az eseménytörténetek tárgyalása az ok-okozatok feltárásával, következtetések levonásával a logikai készségeket fejleszti, a stratégiai gondolkodást készíti elő. A foglalkozások keretében teszt és esszé feladatok sokaságának megoldásával, komplex feladatlapok kitöltésével és ellenőrzésével készülhetnek a tanulók a közép- és az emelt szintű érettségire.

Döntő szerepet kapnak a magyar történelem nevezetes eseményei, érdekességei, rejtélyei és a tanulók érdeklődésének megfelelő témák (például nevezetes csaták, híres uralkodók, legendák). Nagy hangsúlyt kapnak olyan multimédiás anyagok, források, internetes szakmai oldalak, melyek megismerése színesebbé teszi a foglalkozásokat, és a tanulók önálló tájékozódását, kutatómunkáját segítik.

Azoknak ajánlott az orientáció, akik arra törekednek, hogy jobban megismerjék a múltat, a történelem érdekességeit, illetve céljuk, hogy a történelmi tények ismeretén kívül rendelkezzenek a történelmi gondolkodás képességével, sikeresen felkészüljenek az érettségi vizsgára.

Továbbhaladás feltételei: A tanult korszakok ismerete. Jártasság a témakörökhöz rendelt tevékenységekben. Aktív részvétel csoportos, kooperatív munkavégzésben. Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre és árnyalt fogalmazásra való törekvés. Történelmi események, jelenségek, folyamatok, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen. – Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. szöveges forrás-, kép-, film-, ábra-, grafikon-, diagrafemelemzés) megoldása. – Projektek (pl. tablók, házi dolgozatok, filmek, egyéb digitális anyagok) egyéni vagy csoportos elkészítése. – Tanórán kívüli információszerzés, pl. kutató- és gyűjtőmunka produktumainak bemutatása.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez:

A követelmények jelen helyi tantervben és a kétszintű érettségi követelményekben meghatározott tartalmakhoz is igazodnak.

- Alapelvei megegyeznek a Pedagógiai Program általános részében leírtakkal.

A tantárgyi eredmények értékelése a hagyományos 5 fokozatú skálán történik (100%- 85% jeles, 84%-70% jó, 69%-55% közepes, 54%-40% elégséges, 39% alatt elégtelen).

A tanulói teljesítmények értékelésének hagyományos formái (írásbeli számonkérés, szóbeli felelet) mellett jelentős szerepet kap az egyéni és csoportos munkaformákban mutatott teljesítmény, illetve az így létrehozott produktumok értékelése. Az értékelés nem szorítkozik kizárólag az érdemjegyek adására, számos más formáját is alkalmazzuk (pl. tanári visszajelzés, megbeszélés, kérdések, rávezetés, tanulói önértékelés, a társak értékelése, csoportmegbeszélés stb.).

- Félévente minimum a heti óraszámának megfelelő osztályzata legyen a tanulónak, valamint (tekintettel a tárgy jellegére) egy félévben minimum egy jegyet szóbeli teljesítményére kapjon.

- Minden témából témazáró jeggyel kell rendelkezni a tanulónak. Elégtelen témazáró esetén a szaktanár javítódolgozatot írathat. A témazáró dolgozatok dupla súllyal befolyásolják az év végi, illetve a félévi osztályzatot.

- Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre és árnyalt fogalmazásra való törekvés.

- Az általános és adott korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmak szakszerű és helyes használata.

- Történelmi események, jelenségek, folyamatok, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen.

Főbb szempontjai és különböző formái:

A/ szóbeli:

- egy rövidebb téma szóbeli kifejtése
- szóbeli feladat kiegészítése
- kérdésekre adott válaszok
- összefüggő felelet, kiselőadás
- fogalommagyarázat
- topográfiai felelet
- ábra, kép, grafikon és táblázatelemzés, összehasonlítás

B/ írásbeli:

- vázlat, feleletterv készítés
- írásbeli feladatlap
- témazáró feladatlap, teljesítményteszt

C/egyéb:

- Projektek (pl. tablók, házi dolgozatok, színelőadások, kiadványok, makettek, filmek, egyéb digitális anyagok) egyéni vagy csoportos elkészítése
- Tanórán kívüli információszerzés, pl. kutató- és gyűjtőmunka produktumainak bemutatása, tanulmányi kirándulásokról, múzeumlátogatásokról készült jegyzőkönyvek, élménybeszámolók tartása
- Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. szöveges forrás-, kép-, film-, ábra-, grafikon-, diagrafamelemzés) megoldása

Aktivitás és részvétel a tanulói tevékenységek során

Alapelvei:

- legyen rendszeres, változatos, folyamatos,
- vegye figyelembe az életkori sajátosságokat,
- terjedjen ki az oktatási-nevelési képzési folyamat minden mozzanatára,

- a személyiségfejlesztés minden területéről szerezzen sokoldalú információkat a tanulóról,
- ismeretek alkalmazásának készségét is vizsgálja az emlékezeti teljesítmények mellett,
- legyen objektív: tükrözze az eredményeket és hiányosságokat,
- legyen konstruktív, nevelő jellegű elkerülve az ítélezést és osztályzatközpontúságot.

A tananyag feldolgozásához ajánlott szakirodalom, eszközlista: tankönyv, illetve az önálló kutatáshoz, munkavégzéshez ajánlható kézikönyvek, folyóiratok, internetes oldalak.

A tankönyvek kiválasztásának elvei:

A középiskolai korosztálynak olyan tankönyvet választunk, amely – a tantervi célkitűzésnek megfelelően – a múltat a maga sokszínűségében, gazdag forrásanyagra támaszkodva, sokoldalúan és összefüggéseiben mutatja be. Lehetőséget teremt a tanulói érintettség felkeltésére, az ismeretszerzés és tanulási képességek fejlesztésére, a problémaérzékenység, és az alternatívákban való gondolkodás kialakítására, a releváns összefüggések feltárására, az egyedi jelenségekből következő általánosításokra, az ellentmondások feltárására, megvitatására, valamint a szakszerű és árnyalt vélemények megfogalmazására. A könyv tematikája továbbfejleszti a tanulók időbeni tájékozódási képességét, a feldolgozott időszak dokumentumai (szövegek, képek stb.) a megjelenített korszak fontos és jellemző vonásait tükrözik. A tankönyv a feldolgozandó ismeretforrások megértését, elemzését változatos és gondolkodtató kérdések, feladatok alkalmazásával segíti. A tankönyv elsődlegesen nem a tananyag otthoni felidézésére szolgál, hanem a tanórai munka legfontosabb eszköze. A képek, ábrák, térképek, adatsorok nem csupán illusztratív szerepet töltenek be: alkalmasak elemzésre, a tananyaghoz kapcsolódó irányított vagy önálló tanulói ismeretszerzésre. A taníthatóság-tanulhatóság feltétele a tankönyv jó tagoltsága. A nagy fejezetek és a leckék legyenek arányosak – már a könyv tagolása emelje ki a tárgyalt korszak sajátosságait. Különbüljenek el a különböző didaktikai funkciójú szövegrészek (pl. törzsanyag, kiegészítő anyag, források, kérdések, feladatok). A tanulást különféle kiemelések segítsék. A könyv nyelvezete legyen érthető, olvasmányos a tanulók számára. Ne tartalmazzon fölöslegesen sok fogalmat és adatot (nevek, évszámok, topográfia), ugyanakkor biztosítson minél több lehetőséget a tanulói tevékenységekre, a képességfejlesztésre (kérdések, feladatok). Ösztönözze az önálló tanulói ismeretszerzés tankönyvön belüli (ebben fontos szerepet tölthet be a tankönyv végi fogalomtár, névtár és az időrendi táblázat) és tankönyvön kívüli formáit. A kiegyensúlyozott oktató-nevelő munkát segítheti, ha olyan tankönyvsorozatot választunk, amelynek kötetei azonos didaktikai felépítésűek. A tankönyv képekkel, érdekes esetleírásokkal, feladatokkal ösztönözze vitára, állásfoglalásra a tanulókat.

A munkaközösség által jelenleg használt illetve javasolt tankönyvek:

ISBN 978-615-6178-38-1 Száray M.: Történelem 9. OH NAT 2020

17242 Száray M.: Történelem 10. Új forrásközpontú történelem

17342 Száray M.: Történelem 11. Új forrásközpontú történelem

17442 Száray M.: Történelem 12. Új forrásközpontú történelem

A helyi tanterv kerettantervi megfeleltethetősége:

Jelen helyi tanterv a 2020-ban módosított Nemzeti Alaptanterv (51/2012. (XII.21.) EMMI rendelet: 3. melléklet: Kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyama számára 3.2.05.) alapján készült.

Az orientáció heti 2/évi 68 órában a témákon belüli ismeretek elmélyítésére, tanév végi ismétlésre, múzeumi órákra kerül felhasználásra. A felsorolt témakörök nagyobb részletességgel kerülnek megtárgyalásra. Esetenként plusz részterületekkel, témákkal bővülnek.

9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamának témakörei az ókortól a 19. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világképére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

FEJLESZTÉSI TERÜLETEKHEZ KAPCSOLÓDÓ TANULÁSI EREDMÉNYEK (ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEK)

TÖRTÉNELMI ISMERETEK

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat, valamint a reformáció és a katolikus megújulás folyamatát és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;

- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világképét, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;
- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítás, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi a középkori magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit;
- ismeri a magyarság törökellenes küzdelmeit, azok fordulópontjait és hőseit; felismeri, hogy a magyar és az európai történelem alakulását meghatározóan befolyásolta a török megszállás;
- be tudja mutatni a kora újkor fő gazdasági és társadalmi folyamatait, ismeri a felvilágosodás eszméit, illetve azok kulturális és politikai hatását, valamint véleményt formál a francia forradalom európai hatásáról;
- összefüggéseiben és folyamatában fel tudja idézni, miként hatott a magyar történelemre a Habsburg Birodalomhoz való tartozás, bemutatja az együttműködés és konfrontáció megnyilvánulásait, a függetlenségi törekvéseket és értékeli a Rákóczi-szabadságharc jelentőségét;
- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit a reformkor és az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit;
- fel tudja idézni az ipari forradalom szakaszait, illetve azok gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai hatásait; képes bemutatni a modern polgári társadalom és állam jellemzőit és a 19. század főbb politikai eszméit, valamint felismeri a hasonlóságot és különbséget azok mai formái között.

A 9–10. évfolyamon a történelem tantárgy alapóraszám: 136 óra.

Két mélységelvű téma javasolt óraszám: 6–13 óra

9. évfolyam évi 68 óra, heti 2 óra

A témakörök áttekintő táblázata

Témakör neve	Alapóra javasolt óraszám	Orientáció javasolt óraszám
Civilizáció és államszervezet az ókorban	13	15
Vallások az ókorban	5	7
Hódító birodalmak	6	8
A középkori Európa	10	12
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	14	17
A középkori Magyar Királyság fénykora	13	15

Két mélységelvű téma feldolgozása	13	-
Összes óraszám:	74	72

TÉMAKÖR: Civilizáció és államszervezet az ókorban

JAVASOLT ÓRASZÁM: 15 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<i>A Közel-Kelet civilizációi</i>	– A neolitizáció; a földművelés és az állattenyésztés megjelenése és elterjedése Elő-Ázsiában – A folyamvölgyi kultúrák közös vonásai – az állam kialakulásának jelentősége, a nomádok és letelepültek problémája, a kulturális, kereskedelmi és diplomáciai kapcsolatok. – Tudomány az Ókori Keleten – Az írás kialakulása, jelentősége, írásmódok – A 7 világcsoda	<i>Fogalmak: öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, múmia, Akropolisz, filozófia, <u>jósda</u>, <u>olümpiai játékok</u>, városállam/polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, <u>népgyűlés</u>, sztratégosz, cserépszavazás, <u>rabszolga</u>, patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, császár, <u>amfiteátrum</u>, <u>gladiátor</u>, <u>provincia</u>, <u>légió</u>, limes, polgárjog.</i> <i>Személyek: Hammurapi, Kleiszthenész, Periklész, Platón, Arisztotelész, Hérodotosz, <u>Nagy Sándor</u>, <u>Julius Caesar</u>, <u>Augustus</u>.</i> <i>Kronológia: <u>Kr. e. 3000 körül – Kr. u. 476 az ókor</u>, <u>Kr. e. 776 az első feljegyzett olümpiai játékok</u>, <u>Kr. e. 753 Róma alapítása a hagyomány szerint</u>, Kr. e. 510 a köztársaság kezdete Rómában, Kr. e. 508 Kleiszthenész reformjai, <u>Kr. e. 5. sz. közepe az athéni</u></i>	– Az ókori civilizációk jelentőségének és kulturális hatásainak felismerése. - tárgyi és írásos emlékekkel az írásos források csoportosítása, jellemzőinek meghatározása, kronológiák használata - térképhasználat, térképvázat, térképek összehasonlításával változások folyamatok bemutatása. Az ókori civilizációk azonosítása térképen. – Az ókori civilizációk kulturális és vallási jellemzőinek bemutatása. – Szemelvények: Gilgames eposz, sumer királylista, Halottak könyve, Védák, Dalok könyve – A különböző civilizációk közötti
<i>A görög civilizáció</i>	– A görög föld jellemzői – A görög történelem szakaszai – Az ókori olimpiák – A filozófia és a történetírás.		

	– A görög embereszmény. – A hellenisztikus kultúra elterjedése.	<u>demokrácia fénykora</u>, Kr. e. 44. Caesar halála, az ókori Izrael – Kr. u. 70 Jeruzsálem lerombolása, Kr. u. 395 a Római Birodalom kettéosztása. <i>Topográfia:</i> Mezopotámia, Babilon, <u>Egyiptom</u>, <u>Nílus</u>, <u>Olümpia</u>, <u>Athén</u>, Alexandria, <u>Itália</u>, <u>Róma</u>, <u>Római Birodalom</u>, <u>Pannónia</u>, <u>Aquincum</u>, Savaria, <u>Jeruzsálem</u>.	különbségek azonosítása. – görög mondák – A görög filozófia kimagasló képviselői (Platón, Arisztotelész) – Szemelvények: Arisztotelész: Az athéni állam, Politika Hérodotosz: A görög-perzsa háborúk Thuküdidész: A peloponnészoszi háború – Livius: A római nép története – Az etruszk és a latin ABC – Pannónia jelentősebb városainak azonosítása. – Az athéni demokrácia és a római köztársaság működésének bemutatása, összehasonlítása a modern demokráciával. – A demokrácia és a diktatúra összehasonlítása. – Livius a - XII. táblás törvényekről, - a szent-hegyi kivonulásról – Polübiosz (a római állam felépítéséről) – Caesar diktatúrája előzményeinek, okainak feltárása.
<i>Az athéni demokrácia</i>	– Az athéni társadalom és állam – Spárta sajátos útja (államszervezet és életmód) – Az athéni államszervezet és a demokrácia működése az 5. században.		
<i>A római civilizáció</i>	– Az etruszkok (nyelv, eredet, vallás, kultúra) – Róma alapítása (irodalmi hagyomány, régészeti koncepciók) – Róma királyai, a királyság korának társadalma és intézményei – A birodalom kiterjedése és a provinciák (Pannónia). – A latin nyelv és írás elterjedése.		
<i>A római köztársaság</i>	– A római köztársaság történetének forrásai. – A köztársasági államrend kialakulása. – A patríciusok és plebejusok küzdelmei – Köztársaságból egyeduralom: Caesar és Augustus.		

			– Octaviánus hatalomra jutása és a principátus Augustus idején.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Példák keresése a tankönyv forrásaiból a jellegzetes forrástípusokra.
- Szöveges forrás, térkép, ábra és kép alapján megállapítások megfogalmazása közös munkával.
- Képek gyűjtése a különböző civilizációk kultúrájának bemutatásához.
- Ábrák elemzésével feltárni az ókori államok és társadalmak főbb jellemzőit.
- Térképelemzés során feltárni a földrajzi és társadalmi, politikai folyamatok kölcsönhatását.
- Csoportok kooperációja révén feltárni Hammurapi törvényeinek jellemzőit.
- A demokrácia melletti érvek megfogalmazása források segítségével.
- Ábrák elemzésével feltárni az athéni állam és társadalom felépítésének változásait.
- Térképelemzés során feltárni a földrajzi környezet hatásait az állam és a társadalom változásaira.
- Képek és grafikák alapján a görög mindennapok rekonstruálása.
- Ábrák és képek megfeleltetésével azonosítani a görög építészet és szobrászat főbb jellemzőit.
- Források és ábrák megfeleltetésével megfogalmazni Platón és Arisztotelész néhány gondolatát.
- Térképen nyomon követni Nagy Sándor tevékenységét és a hellenizmus kiterjedését, s kultúrák kölcsönhatását.
- Térképek alapján a görög és a római történelem földrajzi környezetének összevetése, s következtetések levonása.
- Ábrák és képek alapján csoportmunkában összevetni a demokratikus és a diktatórikus hatalomgyakorlás jellemzőit.
- Ábrák alapján Caesar és Augustus diktatúrájának az összevetése.
- Térképen nyomon követni a római állam területi növekedését.
- A római jog dokumentumainak elemzése a források segítségével.
- A római élet alapvető jellemzőinek bemutatása képek, ábrák és források alapján.
- A római építészet és technika bemutatása és szerepének elemzése ábrák és képek alapján.
- Elemezni a térképek és a források megfeleltetésével a hódítások társadalmi és politikai következményeit.
- Térképek alapján elemezni Pannónia gazdasági és katonai szerepét.
- Képek és források alapján rekonstruálni a pannóniai mindennapokat.
- A Seuso – kincsről készült film megtekintése
- Csoportmunkában az ókori civilizációk egyes területeinek (gazdaság, társadalom, állam, kultúra stb.) összevetése ábrák, képek és források alapján.
- Az iskola tágabb körzetében vagy a világhálón az ókori civilizációk emlékeit idéző emlékművek, épületek, múzeumok stb. azonosítása.
  - Ókori témájú filmek / filmrészletek elemzése, értelmezése.

TÉMAKÖR: Vallások az ókorban

JAVASOLT ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<i>Politeizmus és monoteizmus</i>	– Őstörténeti vallások (totemizmus, fetiszizmus, animizmus) – Vallások és kultuszok az ókori Keleten. – Mágia a görög-római világban – A zsidó monoteizmus.	<i>Fogalmak:</i> totemizmus, fetiszizmus, animizmus, mana, mágia, megalitok, politeizmus, Anu, Enlil, Enki, Marduk, Istár, Samas, Ré, Amon, Ízisz, Ozírisz, Ráma, Krisna, Manu, Brahma, Visnu, Siva, Buddha, tao, Kung-fu-ce, Lao-ce monoteizmus, Ószövetség/Héber Biblia, Ábrahám, Izsák, Jákob, Mózes, Tízparancsolat, Tóra, JHVH, próféta, Frigyláda, Salamon, diaszpóra,, Messiás, <u>keresztény vallás</u>, <u>keresztység és úrvacsora</u>, apostol, misszió, Biblia, <u>Újszövetség</u>, evangélium, püspök, zsinat <i>Személyek:</i> <u>Kheopsz</u>, <u>Zeusz</u>, <u>Pallasz Athéné</u>, <u>Ábrahám</u>, <u>Mózes</u>, <u>Jézus</u>, Keresztelő Szent János, <u>Szent Péter és Szent Pál apostolok</u>, Constantinus <i>Kronológia:</i> <u>a keresztény időszámítás kezdete</u> (Kr. e. és Kr. u.), 313 a milánói rendelet, 325 a niceai zsinat, 381 konstantinápolyi zsinat, 431-es epheszoszi zsinat	– A vallások a mindennapi életre gyakorolt hatásainak megállapítása. – Gilgames eposz – özönvíz történetek – Halottak könyve – az egyiptomi halottkultusz bálványok (Baál) – napkultusz – Samas, (Aton) Ré, Mithrá, Hélios, Sol Invictus – A zsidó-keresztény hagyományok európai kultúrára gyakorolt hatásának bemutatása. – Bibliai történetek, személyek felidézése. – Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése. – páli levelek – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról.
A kereszténység kezdete	– A kereszténység mint vallástörténeti jelenség – Óskereszténység, az ókeresztény korszak – A kereszténység gyors elterjedésének okai – A keresztény Biblia kanonizálása – A Szentháromságtan. – Az üldöztetések kora – A keresztény egyház hatalmi felemelkedése a 4. századtól, zsinatok, egységesülő dogmatika		

		<i>Topográfia: <u>Jeruzsálem</u>, Kánaán, Júdea, Izrael, Palesztina, <u>Betlehem</u>.</i>	

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A mezopotámiai és az egyiptomi hitvilág főbb jellemzőinek megismerése ábra és forrás alapján.
- A görög-római hitvilág sajátosságainak azonosítása források segítségével.
- Az állam és a vallás kapcsolatának elemzése a görög–római hitvilágban.
- A görög és a római istenvilág megfeleltetése ábra készítésével.
- A görög sport szerepének elemzése képek és ábrák segítségével.
- Az Ószövetség helyszíneinek és személyeinek azonosítása források és térképek alapján.
- A zsidó monoteizmus jellemzőinek feltárása források alapján.
- Jézus életének és tanainak nyomon követése források, ábrák és térképek segítségével.
- Művészeti alkotások gyűjtése Jézus életével kapcsolatban.
- A kereszténység terjedésének nyomon követése térképen.
- A kereszténység hitelveinek megismerése ábrák, források és képek alapján.
- A szerzetesi mozgalom jellemzőinek megismerése források alapján, a szerzetesség kibontakozásának nyomon követése térképen.
- Csoportmunkában projektek készítése források, ábrák és képek segítségével a fejlesztési célok adta témákban.
- Képek, ábrázolások gyűjtése a különböző tanult vallások jellegzetes építményeiről.
  - Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése antik mitológiai témákról.
  - Áttekintő táblázat / tabló készítése a görög-római hitvilágról.
  - Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján.
  - Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése.
  - Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról.

TÉMAKÖR: Hódító birodalmak

JAVASOLT ÓRASZÁM: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<i>Egy eurázsiai birodalom: a hunok</i>	– Az íjfesztítő népek: nomád életmód, harcmodor és államszervezés. – Mennyire vagyunk hunok? A magyarság hun eredethagyománya – A Hun Birodalom. Attila – A népvándorlás: a Római Birodalom összeomlása. – Róma örökösei Európa térképén.	<i>Fogalmak:</i> <u>népvándorlás</u>, <u>hunok</u>, <u>ortodox</u>, <u>iszlám</u>, <u>Korán</u>, <u>kalifa</u>. <i>Személyek:</i> <u>Attila</u>, <u>Justinianus</u>, <u>Mohamed</u>, <u>Nagy Károly</u>, <u>I. Ottó</u>. <i>Kronológia:</i> <u>476 a</u> <u>Nyugatrómai Birodalom bukása</u>, <u>622 Mohamed Medinába költözése</u>, <u>732 a poitiers-i csata</u>.	– Nyelvi rokonság, genetikai rokonság, kulturális rokonság – külföldi és magyar források – A népvándorlás irányainak és résztvevőinek nyomon követése térkép segítségével a Kr. u. 4–8. sz. időszakában. – A kora középkori Európa államalakulatainak azonosítása térképén.
<i>Az Arab Birodalom és az iszlám</i>	– Mohamed tanításai és a Korán.		

	– Az iszlám kultúra jellegzetességei. – Az Arab Birodalom és az arab hódítás. – Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc.	<i>Topográfia:</i> Hun Birodalom, Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Poitiers, Frank Birodalom, Német-római Császárság.	– Ibn Iszhak Mohamed életrajza – Korán – Az iszlám vallás és az arab terjeszkedés közötti összefüggések feltárása. – Az Oszmán Birodalom

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A nomád életmód, társadalom és kultúra megismerése ábrák és források alapján.
- A nomád nagyállattartás területének azonosítása térképen, következtetések levonása.
- A Római Birodalom válságának elemzése ábrák és térképek alapján.
- A Hun Birodalom megismerése források alapján, a nomádokról tanultak azonosítása.
- A népvándorlás okainak és következményeinek az elemzése források alapján.
- A népvándorlás menetének és az új politikai alakulatok kialakulásának nyomon követése térképen.
- A VII. századi Közel-Kelet politikai, vallási és földrajzi viszonyainak elemzése források, ábrák és térképek alapján
- Az iszlám tanainak elemzése ábrák és források segítségével.
- Az iszlám vallás és az arab hódítás közötti összefüggések elemzése csoportmunkában.
- Az arab kultúra sajátosságainak bemutatása prezentációkon keresztül.
- A Frank királyság és Birodalom kialakulásának nyomon követése források és térképek alapján.
- A frank államszervezet elemzése ábra alapján.
- A nomád kultúra, az iszlám és a frank államszervezet, társadalom összevetése csoportmunkában.
- Kiselőadás, prezentáció készítése jellegzetes iszlám vallási épületekről, szokásokról.

TÉMAKÖR: A középkori Európa

JAVASOLT ÓRASZÁM: 12 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<i>A parasztság világa</i>	– Szerelem, tér, idő, halál fogalom a középkorban – A jobbágyság kötelességei és jogai.	<i>Fogalmak:</i> <u>uradalom</u> , <u>földesúr</u> , <u>majorság</u> , <u>jobbágy</u> , <u>robot</u> , <u>kiváltság</u> , <u>rend</u> , <u>pápa</u> , <u>érsek</u> , <u>cölibátus</u> , <u>szerzetes</u> , <u>bencés rend</u>	– A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. – A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása.

	– Technika és gazdaság a középkorban – Éhínségek, járványok, felkelések.	ferences rend, eretnek, inkvizíció, <u>kolostor</u>, <u>katolikus</u>, <u>szent</u>, <u>kódex</u>, <u>bogumilok</u>, <u>albigensek</u>, <u>katharok</u>, <u>román stílus</u>, <u>gótikus stílus</u>, <u>reneszánsz</u>, <u>lovag</u>, <u>nemes</u>, <u>feudalizmus</u>, <u>hűbériség</u>, <u>király</u>, <u>rendi monarchia</u>, <u>keresztes hadjáratok</u>, <u>polgár</u>, <u>céh</u>. <i>Személyek:</i> <u>Szent Benedek</u>, VII. Gergely, I. Orbán, III. Ince, Assisi Szent Ferenc, Aquinói Szent Tamás, Leonardo da Vinci, <u>Gutenberg</u>, Dózsa György. <i>Kronológia:</i> 476–1492 a <u>középkor</u>, 1054 az egyházszakadás, 1347 a nagy pestisjárvány. <i>Topográfia:</i> Egyházi Állam, <u>Anglia</u>, <u>Franciaország</u>, levantei kereskedelmi hálózat, Velence, Firenze, Hanza kereskedelmi hálózat, <u>Szentföld</u>.	– Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a középkor világáról. – A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése. – A jobbágyság jogainak és kötelességeinek rendszerezése. – Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában. – A középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével. – A nyugati és keleti kereszténység összehasonlítása. – Szent Benedek regulája – A frank birodalom kialakulása – A lovagi életmód jellemzőinek azonosítása. – Dante: Az egyeduralom – A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján, kitérve a zsidóság városiasodásban játszott szerepére, valamint az antijudaista törekvésekre. – A céhek működésének jellemzése források alapján. – Művelődés és írásbeliség a középkorban
<i>Az egyházi rend</i>	– Kereszténység a középkorban: – Az egyházszakadás okai és következményei – A katolikus egyház kulturális szerepe, egyetemi és kolostori kultúra – Szerzetesi mozgalom – Szentkultusz és ereklyetisztelet – Eretnekmozgalmak – A keresztes hadjáratok		
<i>A nemesi rend</i>	– A rendiség kialakulása, sajátosságai egyes országokban és a rendi intézmények. – Lovagi eszmény és lovagi kultúra, nőkultusz, szerelem, házasság – A keresztes hadjáratok eszméje.		
<i>A polgárok világa</i>	– A városfejlődés típusai, a középkori városi intézmények, a városi gazdaság és társadalom – A város kiváltságai (magyar példák alapján). – A céhek. – A levantei és a Hanza-kereskedelem. – A reneszánsz építészet (európai és magyar példák).		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A középkor fogalmának megértése ábra segítségével.
- A jobbágyság kialakulásának feltárása források és ábra alapján.

- A jobbágy jogi helyzetének megértése források, képek és ábrák alapján.
- A jobbágy jogainak és kötelességeinek
- A középkori mezőgazdaság fejlődésének leírása képek és ábrák alapján.
- A mezőgazdasági fejlődés pozitív hatásainak megértése, a fejlődés korlátainak, valamint következményeinek követése grafikonok és képek alapján.
- A nagy pestisjárvány okainak feltárása és következményeinek elemzése források alapján.
- A jobbágyfelkelések okainak és jellemzőinek feltárása ábra segítségével.
- A Pápai Állam kialakulásának és a pápaság felemelkedésének nyomon követése térképen.
- A nyugati és a keleti egyház összevetése ábrák segítségével.
- A nyugati szerzetesi mozgalom jellemzőinek megismerése források, ábrák és képek alapján, a szerzetesség kibontakozásának nyomon követése térképen.
- A kolostori élet rekonstrukciója képek és források alapján.
- Az egyházi reform lényegének megértése forrás alapján.
- A Német–római Birodalom szerepének feltárása térkép segítségével.
- A középkori oktatás és kultúra főbb jellemzőinek megismerése ábrák elemzésével.
- A román és a gót építészet sajátosságainak azonosítása képek és ábrák alapján.
- A középkor, hűbériség és feudalizmus fogalmának tisztázása ábraelemzés révén.
- A hűbéri rendszer jellemzőinek megértése forrás- és ábraelemzés segítségével.
- Az angol és a francia rendiség jellemzőinek feltárása és összevetése ábraelemzéssel.
- A középkori mentalitás, identitástudat jellemzőinek megismerése ábra alapján.
- A lovagi életmód és kultúra jellemzőinek feltárása képek és források alapján.
- A keresztes hadjáratok nyomon követése térképen.
- A kora középkori visszaesés és az azt követő gazdasági fellendülés elemzése térképek és ábrák alapján.
- A városi kiváltságok megszületésének feltárása források alapján.
- A középkori városi élet bemutatása képek és ábrák segítségével.
- A céhrendszer jellemzőinek elemzése források és ábra alapján.
- A Hanza és a levantei kereskedelmi útvonalak jellemzőinek azonosítása térképek alapján.
- A reneszánsz művészet jellemzőinek felismerése képek és ábrák alapján.
- A középkor keresztmetszeti szempontok (kultúra, mentalitás, gazdaság, társadalom stb.) szerinti áttekintése.
- Képek gyűjtése és rendszerezése román, gótikus és reneszánsz stílusú épületekről.
- Képek gyűjtése az ortodox egyház jellegzetes épületeiről, szokásairól.
- Áttekintő ábra készítése az egyházi hierarchiáról.
- Prezentáció, bemutató készítése valamely szerzetes, illetve lovagrendről.
- A város jellegzetes helyszíneinek, intézményeinek azonosítása egy fiktív középkori várost bemutató ábrán.
- Kampányplakát készítése egy középkori témáról (pl. a keresztes háborúban való részvétel hirdetése).

TÉMAKÖR: A magyar nép eredete és az Árpád-kor

JAVASOLT ÓRASZÁM: 17 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<i>Magyar őstörténet és honfoglalás</i>	– Óshazakutatás, őshazaelméletek. – Az ősi magyar hitvilág. – A honfoglalás okai és menete, a kettőshonfoglalás elmélete. – Népek a Kárpát-medencében – A vándorló magyarság képe külföldi forrásokban – A honfoglaló magyarok társadalma	<i>Fogalmak:</i> <u>finnugor</u>, <u>törzs</u>, <u>fejedelem</u>, <u>táltos</u>, <u>kündü</u>, <u>gyula</u>, <u>kabarok</u>, <u>vérszerződés</u>, <u>honfoglalás</u>, <u>kettős honfoglalás elmélete</u>, <u>avarok</u>, <u>rovásírás</u>, <u>kalandozások</u>, <u>székelyek</u>, <u>vármegye</u>, <u>egyházmegye</u>, <u>érsekség</u>, <u>tized</u>, <u>nádor</u>, <u>ispán</u>, <u>servus</u>, <u>liber</u>, <u>dux</u>, <u>kancellária</u>, <u>dénár</u>, <u>kettős kereszt</u>, <u>szászok</u>, <u>kunok</u>, <u>tatárok/mongolok</u> <i>Személyek:</i> <u>Álmos</u>, <u>Árpád</u>, <u>az Árpád-ház</u>, <u>Taksony</u>, <u>Géza</u>, <u>Sarolt</u>, <u>I. (Szent) István</u>, <u>Gizella</u>, <u>Koppány</u>, <u>Asztrik</u>, <u>Szent Gellért</u>, <u>Szent Imre</u>, <u>I. András</u>, <u>I. (Szent) László</u>, <u>Könyves Kálmán</u>, <u>III. Béla</u>, <u>II. András</u>, <u>IV. Béla</u>, <u>Szent Margit</u>. <i>Kronológia:</i> <u>895 a honfoglalás</u>, <u>907 a pozsonyi csata</u>, <u>997/1000–1038 I. (Szent) István uralkodása</u>, <u>1222 az Aranybulla</u>, <u>1241–1242 a tatárjárás</u>. <i>Topográfia:</i> <u>Etelköz</u>, <u>Vereckei-hágó</u>, <u>Kárpát-medence</u>, <u>Pannonhalma</u>,	– A magyarság eredetére vonatkozó elméletek közötti különbségek megállapítása. – A mondák, a történeti hagyomány és a történettudomány eredményeinek megkülönböztetése. – Halotti beszéd és könyörgés, Pray-Kódex – Géza fejedelem, I. (Szent) István és IV. Béla uralkodásának jellemzése és értékelése. – A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. – Intelmek – Anonymus: Gesta Hungarorum – Kézai Simon: Gesta Hunnorum et Hungarorum – Szent Margit legenda
<i>Az államalapítás</i>	– Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. – A vármegyerendszer kialakulása. – Szent István államszervező munkája. – Szent István uralkodói portréja.		
<i>A magyar állam megszilárdulása az Árpád-korban</i>	– Szent László, az országépítő. – Könyves Kálmán törvénykezési reformjai. – A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása. – II. András kora: az átalakuló társadalom. – Újjáépítés a tatárjárás után: IV. Béla. – Az Árpádok európai kapcsolatai.		

	– A magyar állam jelképei: Szent Korona	<u>Esztergom</u> , <u>Székesfehérvár</u> , <u>Buda</u> , <u>Muhj</u> , Erdély, <u>Horvátország</u> , <u>Dalmácia</u> , <u>Halics</u> .	

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Látogatás a Szeleta-barlanghoz bükki kultúra megismerése.
- Megyénk avar leletanyagának megismerése
- A kutatás nehézségeinek megismerése képek és ábra elemzésével.
- Népünk vándorlása feltételezett állomásainak azonosítása térképen.
- Támadó hadjáratok azonosítása térképen.
- A kettős honfoglalás elméletének megismerése és megvitatása források és térképek alapján.
- A támadó hadjáratok okainak és következményeinek elemzése források, képek és ábra alapján.
- A lovas-íjász harcmódor megismerése források és képek segítségével.
- Beszámoló készítése a magyar kalandozó hadjáratok irányairól, sikereiről és kudarcairól, valamint a magyarok harcmódoráról IKT eszközök segítségével.
- A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása.
- Áttekintő ábra készítése a Szent István-i állam- és egyházszerkezetről.
- Információgyűjtés Szent László kultuszáról a krónikák és néphagyományok tükrében.
- Könyves Kálmán törvényeinek elemzése források alapján.
- III. Béla uralkodói tevékenységének megismerése ábrák, képek és források alapján.
- Az Aranybulla elemzése.
- Tabló összeállítása az Árpád-kor legfontosabb kulturális emlékeiből.
- Folyamatábra készítése II. András politikai döntéseinek okairól és következményeiről.
- A 13. századi társadalmi rétegek azonosítása az Aranybulla szövegében.
- Az Árpádok európai dinasztikus kapcsolatainak ábrázolása térképen.
- A magyar igazságszolgáltatás gyakorlatának bemutatása Szent László és Könyves Kálmán törvényeinek elemzésével.
- IV. Béla tatárjárás előtti és utáni politikájának összevetése források, ábrák és térképek alapján.
- Muhi csata emlékhely meglátogatása
- A XIII. század végi Magyarország helyzetének elemzése források alapján.

TÉMAKÖR: A középkori Magyar Királyság fénykora

JAVASOLT ÓRASZÁM: 15 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
<i>Az Anjouk</i>	– A tartományúri hatalom. – Károly Róbert hatalmának gazdasági és politikai alapjainak kiépítése – A visegrádi megállapodás. – I. Károly és Nagy Lajos dinasztiaépítő politikája. – Az 1351-es törvények elemzése.	<i>Fogalmak:</i> <u>aranyforint</u>, <u>regálé</u>, <u>kapuadó</u>, <u>kilenced</u>, <u>bandérium</u>, <u>perszónálunió</u>, <u>sarkalatos nemesi jogok</u>, <u>fő- és köznemes</u>, <u>szabad királyi város</u>, <u>bányaváros</u>, <u>mezőváros</u>, <u>kormányzó</u>, <u>szekérvár</u>, <u>végvár</u>, <u>szultán</u>, <u>szpáhi</u>, <u>janicsár</u>, <u>rendkívüli hadiadó</u>, <u>füstpénz</u>, <u>fekete sereg</u>, <u>zsoldos</u>, <u>Corvina</u>, <u>Szent Korona</u>, <u>Szent Korona-tan</u>, <u>Képes krónika</u>. <i>Személyek:</i> <u>I. (Anjou) Károly</u>, <u>I. (Nagy) Lajos</u>, <u>Luxemburgi Zsigmond</u>, <u>Hunyadi János</u>, <u>I. (Hunyadi) Mátyás</u>. <i>Kronológia:</i> <u>1301 az Árpád-ház kihalása</u>, <u>1308. I. Károly uralkodásának kezdete</u>, <u>1335 a visegrádi királytalálkozó</u>, <u>1351 I.(Nagy) Lajos törvényei</u>, <u>1396 a nikápolyi csata</u>, <u>1443–1444-es hosszú hadjárat</u>, <u>1444 a várnai csata</u>, <u>1453 Konstantinápoly eleste</u>, <u>1456 a nándorfehérvári diadal</u>, <u>1458–90 Mátyás uralkodása</u>. <i>Topográfia:</i> <u>Visegrád</u>, <u>Lengyelország</u>, <u>Csehország</u>, <u>osztrák tartományok</u>, <u>Nikápoly</u>, <u>Várna</u>, <u>Nándorfehérvár</u>, <u>Kolozsvár</u>, <u>Kenyérmező</u>, <u>Oszmán Birodalom</u>.	– A 14–15. századi magyar uralkodók politikai pályájának felidézése. – Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása az egyes személyek cselekedeteiről, döntéseiről. – A késő középkori magyar állam és az Oszmán Birodalom főbb összecsapásainak felidézése. – Annak értékelése, hogy az Oszmán Birodalom terjeszkedő politikája milyen hatást gyakorolt a magyar történelemre. – Mátyás hatalomgyakorlásának jellemzése. – A reneszánsz kultúra bemutatása Mátyás udvarában. – A 14–15. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása.
<i>A török fenyegetés árnyékában</i>	– A rendiség kialakulásának nyomon követése. – A Szent Korona szerepe. – Az Oszmán Birodalom felépítése és terjeszkedése. – A magyar rendi állam és a török veszély. – Hunyadi János a politikus és hadvezér tevékenységének megismerése és értékelése.		
<i>Hunyadi Mátyás</i>	– A trón megszerzése és Mátyás uralkodásának első szakasza. – Mátyás központosító		

	törekvéseinek feltárása. – Mátyás pénzügyi politikájának megismerése. – Mátyás külpolitikájának elemzése.		
<i>A magyar középkor kulturális hagyatéka</i>	– Magyar geszták, krónikák és szentek legendáinak megismerése. – Magyar várak, a királyi udvar, kolostorok bemutatása. – A középkori magyar építészet emlékeinek megismerése. – Történelmi jelképeink megismerése. –		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A tartományúri hatalom felszámolása képek, ábrák és térkép elemzésével.
- I. Károly hatalmának elemzése források és ábrák alapján.
- I. Károly és Nagy Lajos külpolitikájának nyomon követése források és térképvázlatok elemzésével.
- Látogatás a Diósgyőri várba
- Az 1351-es törvények elemzése forrás és ábra összevetésével.
- A XIV. századi társadalmi változások azonosítása ábra alapján.
- A magyar rendiség jellemzői források alapján, és a magyar és a nyugati rendiség összevetése ábrák alapján.
- A Szent Korona és a Korona-tan tartalmának és jelentőségének megismerése képek és források alapján.
- A magyar városfejlődés sajátosságainak feltárása képek és ábrák alapján.
- Az Oszmán Birodalom felépítésének és terjeszkedésének nyomon követése ábrák és térképvázlatok alapján.
- A magyar védelmi lépések elemzése források, képek, ábrák és térképvázlatok segítségével.
- Hunyadi János hadművészetének és harcainak elemzése források, ábrák és térképvázlatok alapján.
- Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása különböző írásos és vizuális források alapján.

- A korszak kiemelkedő személyiségeinek jellemzése, feltevések megfogalmazása a cselekedeteik mozgatórugóiról. (Pl. Hunyadi Mátyás külpolitikája.)
- Hunyadi János és Mátyás híres ütközeteinek felidézése, bemutatása térképvázlatok és írott források segítségével.
- Kiselőadás készítése 14–15. századi magyar történelem kulturális hagyatékának kiemelkedő emlékeiről.
- A magyar középkor egy kiemelkedő helyszínének (pl. Pannonhalma, Diósgyőr, Székesfehérvár, Visegrád, stb.) meglátogatása és jellemzőinek bemutatása.
- Gyűjtőmunka készítése Mátyás és a budai zsidók kapcsolatáról.

- Mátyás koronázás előtti politikájának elemzése források és térképvázlat alapján.
- Mátyás államának megismerése ábrák segítségével.
- Mátyás pénzügypolitikájának elemzése ábrák alapján.
- A fekete sereg jellemzőinek feltárása forrás és kép alapján.
- Mátyás nyugati és török politikájának elemzése források és térképvázlatok elemzésével.
- Eredetmondáink megismerése geszták és krónikák forrásrészletei alapján.
- Szent Margit életének megismerése források és képek segítségével.
- A magyarországi szerzetesi mozgalom és emlékeinek feltárása képek, források és térképvázlatok segítségével.
- A magyar írásbeliség és oktatás kezdeteinek megismerése ábrák és térképvázlatok alapján.
- A középkori magyar építészet jellemzőinek feltárása képek alapján.
- A történetírás kezdeteinek feltárása forráselemzés révén.
- Történelmi jelképeink eredetének feltárása képek alapján.
- A középkori Magyar Királyság fénykora főbb folyamatainak és jelenségeinek (pl. társadalom, gazdaság, államszervezet stb.) áttekintése és elemzése.
- A középkori Magyarország legjelentősebb kulturális alkotásainak azonosítása képen és térképen.